

gnili Gabriča in Ranta; tudi iz drugih vozov je bilo nekaj fantov tako nesrečnih. Četnike pobirajo!

- Bratje, nihče naj se ne priglasi! Slišite, ti vsi so zapisani smrti!

Ozrl sem se proti cvetočim goram, kipečim v majski naravi. Zagledal sem jih. Devet jih je bilo, tudi naša dva med njimi. V svetlozeleni travi so stali kakor marmornati kipi! Nisem čutil partizanov, ki so mi brskali po nahrbtniku, sploh nisem opazil komuniste, ki mi je tiščal pištolo v prsi. Videl sem le blede obraze in tistih devet...

Ko je vlak potegnil, smo začuli strele, ki so odmevali od stoletnih skal strme Mežaklje. Ropot vlaka je preglasil obupni krik mladeničev. Nikoli več jih nisem slišal. Gotovo so obležali tamkaj ob progi, z odprtimi, krvavimi prsi, še vsi mladi in polni življenja, z osteklenelimi očmi...

Med njimi je bil tudi Rant, ki je imel v Ljubljani temnolaso, črnooko dekle, in Gabrič, čigar zaročenka je bila na Gorenjskem, pa tisti, ki jo je zapustil v Vetrinju... Strti cvetovi. Nihče ne ve zanje; ob prvem nalivu bo izginila še kri s tal. Nihče ne bo jokal na grobu. Vedela bo le zemlja, domača slovenska gruda, in mi, če bo še kdo ostal pri življenju in bo prešel te gorske verige, da bo smel z besedo na dan. Jesenice, Radovljica, Kranj, Škofja Loka in vsa Slovenija je žalovala kot ob pogrebu. Na strehah vagonov so ležali partizani, tudi pri stolpih jih je bilo vse polno. Povsod pa se je bliskalo orožje. Zastave z zvezdami so vihrale po mestih kot pošasti. S kranjskega zvonika se je vijugala kakor golju fiva kača ter opletala po višjih strehah. Po ruševinah so delali raztrgani ujetniki, spoznal si jih po bledih, udrtih licih.

- Škofja Loka! Vlak se je ustavil. Na žvižg smo se usuli ven. Po zraku so završale opasice in korobači. Fant s pšeničnimi lasmi se je sesedel, nisem ga več videl.

- V šesterostop, svinje! Ob udarcih so zlomili nekaj pušk.

Triglavska divizija! Spredaj so šli častniki, za njimi vojaki. Vsi s sklonjenimi glavami, potrti in žalostni, utrujeni do smrti. Če nisi bil povsem spredaj ali čisto na koncu, si videl le neskončno reko prepadenih ljudi, ki jim ni bilo konca. Za nami so šli Hrvatje.

Ob straneh pa so nas spremljali partizani, topli so na vse strani.

- Nápred, teci, náзад, psi, svinje, ... in prekleli so nam vse, prav vse, pod in nad nebom. Vmes so padali streli. Čujte, bili so

sami Slovenci! Ko smo prišli do mosta, je skočil iz vrste Berlot, za njim Vidmar. V hipu sta bila v jarku. Za njima se je vsul ogenj. Prvi je imel baje srečo, drugi pa je omahnil v drznem poletu, kakor orel, ki strmoglavi iz sinje višine s predrtim srcem.

- Nápred, svinje! Nihče jima ni sledil, čeprav sem ves čas koprnel po takšnem trenutku. Vendar eden, ki bo ponesel vest čez gore o tej veliki tragediji. Srečno, brat, naj te vodi usoda!

V mestu nas je sprejela »množica, narod«, kakih 20 žensk, katerim si lahko bral na obrazu njihovo preteklost.

Pritekla je ena, izustila gnusno kletev in mi pljunila v obraz. Videl sem ji v oči in dušo. V brezmejnem sovraštvu je to storila, nabita s propagando, ki jo bo nekoč še preklela. Predramil sem se, vse se je trgalo v meni. Dvignil sem glavo ponosno v zrak. Druge so uživale, vpile in hujskale. Takrat sem ugotovil, da so ženske hujše od moških.

Podili so nas naprej in nato isto pot nazaj ter spet naprej. Spotikali smo se, omahovali drug čez drugega. Za zastavami z rdečo zvezdo pa sem opazil tudi zasolzen obraz in bral z njega sočutje, korak mi je takoj postal lažji. To ni bilo samo enkrat, takih obrazov je bilo zelo veliko, zidovje je pa skrivalo morebiti še kaj pomembnejšega. Iz teh ust nisem slišal ne zasramovanja, ne psovka; začutil sem topel dih, ki mi je budil upanje.

- Na svidenje, bratje!

Po mestu je korakala tisočera armada, razorožena, izdana in stokrat prekleta, s sklonjenimi glavami in stisnjenimi ustnicami. Levi z orožjem, razoroženi podobni otrokom. Znočilo se je; še vedno smo stali na prašni in blatni cesti, sklonjeni pod udarci, še vedno so padali streli.

Polagoma smo v dolgi, neskončni verigi prihajali v grad. Triglavska divizija. Čakali so nas s palicami in pestmi. Ne vem, kako sem prišel v tisto okroglo sobo, kjer nisem mogel ne sedeti, še manj ležati. Do tal nisi prišel, ker nas je bilo veliko preveč, izmučeni smo sloneli drug na drugem. Nekateri so šepetali molitev. Jaz sem dosegel peč, ki je k sreči bila v sobi, in se splazil nanjo. Nogi in roki sta mi viseli navzdol; svoje mesto sem prepustil bledemu pobiču Francu... Zaspal sem in sanjal. Pri srcu mi je postalo spet prijetno toplo. Ponovno sem gledal drage obraze, trpljenje se je oddaljilo, izginilo. Ni ga bilo več.

Pa so me zopet zbudili udarci, kletve in psovke. Zgrožen sem

se ovedel, da sem nekje drugje, v okolju, ki sem se ga vedno najbolj bal. Fantje so molčali ali pa tiho šepetali o sončnih dnevih, ki smo jih želeli pripraviti za ceno svojih mladih življenj svojemu ubogemu narodu. Ali bo to sploh še kdaj mogoče? Našo narodno vojsko zdaj naši zavezniki izročajo partizanom. Tisoče pošiljajo v sužnost, tisoče v smrt. Kdo je še z nami? Ali je res rdeča teorija zmagala in zavladala svetu? Je mar res izgubljeno vse, prav vse, kar nam je nekdam bilo tako drago? In vojaki... Si videl našo divizijo? Strta, uničena! Nekdaj ponosna vojska je korakala s sklonjenimi glavami, z neizmerno bolečino v srcu. Takih porazov, kot je ta, gotovo še ni bilo veliko na svetu. Morda je bila taka tista parada v starem Rimu, ko so vodili zvezane Ilire, med katerimi je stopal tudi ponosni Bato.

Pa so tile nekdam pravili, da bodo zmagali, ustvarili boljše čase. Poglejte jih, mar jih ne vidite, tu so razoroženi, vsakdo jih lahko udari v obraz, še tako neznamenit otrok. A poprej so govorili, lagali, da imajo zveze z Angleži. Poglejte jih, zdaj so izdajalci, sodili jim bodo kakor graščaki upornim kmetom. Dobro, da jim nismo verjeli... Da, narod, kaj bo rekel narod?

Spet sem zaspal in se vnovič z grozo prebudil.

Videl sem prepadene obraze, ki so si šepetali tolažilne besede. Nikogar pa ni bilo, ki bi zatajil svojo idejo, vsaj jaz nisem nikogar videl. Bili so še vedno eno; ti fantje so bili res od sile. Partizani so prihajali med nas, pobirali ure, polnilna peresa, čevlje, če so bili le kaj boljši, kradli so na debelo. Telečnjake in nahrbtnike smo oddali, preden smo prišli v sobo. Tu in tam smo gledali, kako so se stepili za kako uro, kako so se prerivali za prstane. Kakor sestradani volkovi so planili po konzervah, ki so nam jih dali na pot Angleži.

Izbirali so tudi ljudi, v sobe so prihajali terenci. Šopirila sta se milica in Ozna. Vsakdo je pretepal, nobeden bil za las boljši od drugega. Tako je bilo iz dneva v dan.

V začetku nismo dobili hrane, zato smo se opotekali po stopnicah. Po nekaj udarcih si se že sesedel. Pod stopnicami sem videl tudi Hrvate. Vprašal sem enega izmed njih, ki je bil kljub svoji raztrgani obleki videti pomembnejši, kaj je? Vprašanje ga je presenetilo, tako je bil zamaknjen v planine. Ker smo bili tam vsi bratje, mi je zaupal, da je bil še pred nekaj dnevi general. Zanj sicer še ne vedo, druge višje častnike pa imajo v kleti, sku-

paj z našimi so v verigah na dnu tega prekletega gradu.

Komisarji so hodili ves božji dan po sobah. Psovali so in topli. Nihče jim ni branil, nihče se ni zavzel za fante, nihče za otroka, če se je pod silnimi udarci zgrudil. - Crkni pes, svinja, zdaj ti je odklenkalo, prasec! V njihovih očeh si bral samo sovraštvo, neizmereno in neskončno sovraštvo, ki ni več človeško ali pa ga zaslediš le pri najhujših, zakrknjenih zločincih. Tu so taki bili vsi, brez izjeme.

Prišla je partizanka, prisodil bi, da je drugačna. Pištolo je držala v roki in Stane, tisti, ki je streljal samo z eno roko, je moral poklekniti, da ga je lahko pljuvala in topla v obraz. Z neskončno naslodo in veseljem! Spet smo videli, da so ženske slabše od moških.

V nekaj dneh smo bili že vsi pretepeni, večji del bos, ker so nas okradli, strgani kakor berači. Zaman smo čakali na rešitev. Še vedno smo mislili, da bodo zavezniki pozvedovali za nami. Domnevali smo, da so nas najbrž ugrabili. Vse dotlej smo menili, da bi morali iti v Beljak ali kvečjemu skozi Ljubljano na Rakek in Trst, od tam pa v Palmanovo, v tisto bajno deželo ob Adriji, kjer se koplje sinje morje v milijonih sončnih biserov. Tam so tudi zvezdnate noči, tudi nebo je sinje, oblaki se pomaknejo nad ledene gore, tja čez, v gorato Švico in ostre Dolomite. Trdovratno smo se oklepali te poslednje bilke, tega trhlega upanja, ki nam ga je naslikala domišljija v prečutih nočeh.

Klonili pa nismo! Bilo nam je pač vseeno, pojdemo skupaj še v smrt. Drug drugega smo bodrili pred udarci. Če si dejal, da si bil domobranec, si bil tepen. Moral si reči »švabobranec«, da so se ti zarežali vsi hudiči! Tako so obdelovali mladega fanta, doma je bil nekje od Doba; bil je že krvav od udarcev, ker ni hotel reči drugače kakor domobranec. Neki čevljar iz Žirov je dejal, da ga bo ustrelil pri priči, če še enkrat tako reče. Res mu je nastavil pištolo na čelo. Vsi smo čakali odgovora, škoda bi bilo mladega življenja.

- Torej, kje si bil? - Pri belih, se je odrezal in vsi so se zasmejali, celo partizanom je bilo nerodno, vendar ga niso ubili. Stopil bi najrajši k njemu in ga poljubil.

Četrty dan smo dobili prvič hrano. Šli smo v dolgi vrsti po neštetih stopnicah v pritličje, kjer je bila kuhinja. Videli smo skoraj vso trpečo množico, prav tako pa tudi stražarska mesta in celo-

ten položaj. Če si šel mimo stražarja, ti je gotovo kakšno prisolil; če bi prej to vedel, raje ne bi šel po tisto juho. Sem pa tja se je komu stemnilo in je telebnil po stopnicah. Ko se je ob neki priliki nagnetlo sestradancev pri kotlu, je neko otroče snelo brzostrelko in oddalo vanje rafal. Tistega, ki je bil smrtno zadet, so odnesli.

- Kaj, - je spet dejal nek hribovec, - pred pol leta nismo mislili, da jih bomo lahko nekoč še takole streljali kot muhe; se jim je vendarle obrnilo, svinjam!

- Še sami nismo mislili, da bo kdaj tako, je pritrdil nek politkomisar.

- Vpij »Živel Rupnik«, so tiščali v nekega fanta. Pa ga je že udaril drugi: - Pes, a ti je odklenkalo?

Tedaj sem šele odkril izhod, možnost za beg iz gradu, ki je drgetal pred smrtjo. Dolgo, že pet dolgih dni smo čakali na takšno možnost. Vabilo nas je žarko sonce, vabile jasne noči, posejane z zlatimi zvezdami. Hrepenenje po svobodi nas je neprenehoma žgalo, da nismo mogli več strpeti. Tiho, previdno smo šepetali skrivnost, noben drug ni vedel zanjo kot le Tacman, Kepic, Stane in še nekdo iz Vogelj. Lahko bi povedal vsem, vendar sem se zavedal, da je s tem vsak poskus onemogočen; vseeno je lahko med njimi kdo, ki bi nas izdal. Prvič sem bil nezaupljiv.

Otroci, 16-letni prostovoljci, so me skrivoma pogledovali. Morda so zaslutili in upali, da jih popeljem s seboj. Toda nisem mogel in ne smel. Če bo le kdo izpuščen, sem vedel, da bodo ti najprej. Nas pa bi obsodili na smrt takoj, ko bi nas prepoznali. Pot sem poznal le jaz in je bila samo ena, zato pa toliko dragocenejša, da je nisem mogel zaupati vsakomur. Iz zadnjega nadstropja sem namreč opazil strelovod, ki je že ves rjav drsel ob grajskem zidu navzdol in izginjal v zeleno trto. Kakih dvajset metrov globoko pa je klicala zelena trata in sveži pomladanski duh po življenju. Spodaj je ležal mitraljezec, a ponoči ne bo videl. Poslovili se nismo od nikogar. Izginili smo kakor duh. Posrečilo se nam je priti po dolgih hodnikih in stopnicah eno nadstropje niže, tam smo se zaprli v omare in čakali noči. Manjkalo je edino Tacman, morali bomo iti pač brez njega, za nas poti nazaj ni bilo več. Mogoče ga je zalotil kak stražar, lahko že kaj vedo, ali pa je zamudil ugodni trenutek in zaostal kje zgoraj.

Tiho smo čakali kakor mrtvi marmornati kipi...

V mestu je bilo enajst. Rahlo smo se premaknili in se splazili

v sobo. - Pst! Tu je vse polno domobrancev, je šepnil Stane, ko je neslišno pritisnil na kljuko. - Kar prek njih, zanašajmo se na srečo!... Hm, sitna zadeva, če bi se začeli vznemirjati, ko bomo stopali čeznje, lahko bi slišal stražar.

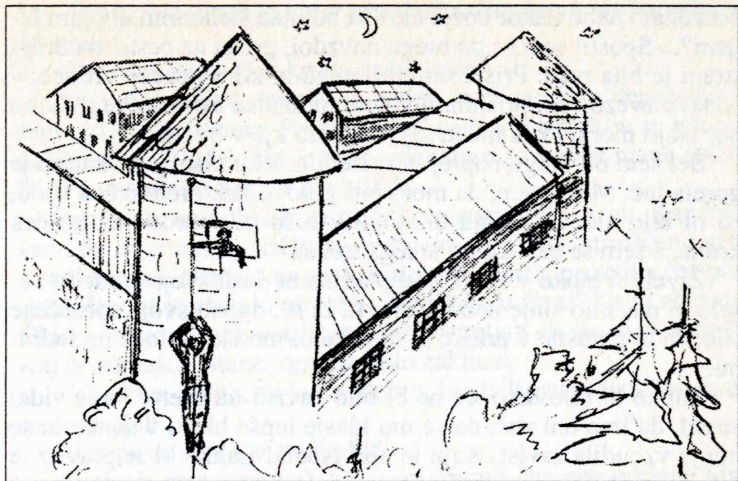
Morali smo pohiteti in se nismo zmenili za klice. S tresočo roko sem odprl okno in se zastrmel v tisočere luči spečega mesta ter v jasno, utripajoče nebo. Drhtel sem ob misli, da bo zdaj zdaj počil strel in bom omahnil v globino. Bo žica zdržala? Bogve, kdaj so jo pritrdili na ta strohnjena bruna in krušči se zid.

- Stane, ali bo strelovod zdržal, jaz mu ne zaupam preveč?
- Da! Boš dal kak znak, ko boš na tleh, če boš srečno pristal?
- Dobro! Trikrat bom udaril po strelovodu.

Navezal sem si robec na roke, žica je rezala v živo in že sem obvisel med nebom in zemljo. Noge sem uprl ob stoletni zid, ki se mi je drobil pod nogami. Tiho in neslišno. Kako, da ne opazijo, saj mi tako burno utriplje srce, kot bi ga hotelo razgnati, udarci me glušijo. Nekajkrat se mi je stemnilo pred očmi, obvisel sem mirno na žici, torej sem že tolikanj oslavel v tem zakletem gradu. Ko sem spet odprl oči, sem uzrl pod seboj sanjajoče mesto, utripajoče luči so se prelivale druga v drugo. Škofjeločani so spali mirno in spokojno, kakor da nihče ne bi vedel za našo tragedijo. Mitraljezca ni bilo.

Zbral sem vse moči in se spuščal naprej. Spustil sem se do trte, ki je nemirno zašumela. Še skok in bil sem na zemlji. Nad menoj se je na strelovodu majala nova senca. Stane očitno niti ni čakal več na znak. Obstal sem za hip. Mir. Slišati ni bilo ničesar. Plazil sem se naprej, do tistih dveh hiš, kakor smo se domenili. Čudno, nič se ni zganilo, še listič ni zašumel v drevju. Dosegel sem grajski zid. Bil je precej visok, na vrhu je bil krit z opeko; ropotalo bo, stražar na desni bo spustil rafal. Hvala Bogu! Našel sem jablano in se povzpел nanjo, na drugi strani je bila kakih 7 metrov pod menoj gladka cesta. Po veji sem se zdričal do tal in se znašel pred novo ograjo. Tako sem preplezal še pet ograj in prišel že ves utrujen do tistih hiš, kot smo se domenili. Živela svoboda! Kakor v sanjah sem vzdihnil in se sesedel v travo, ki je drhtela v južnem vetru.

Temni obrisi škofjeloškega gradu so se dvigali pod menoj kakor pošastne sanje pekla, ječa in grob triglavske divizije. V njem so ječali moji bratje še v spanju, ravno zdaj se je morda kdo

Škofjeloški grad

prebudil in vzdihnil v groznem spoznanju. V temnih, globokih kletah so ob svitu svetilk bičali naše častnike, prodane junake. Tam nekje so tudi grobovi, zemlja je napojena s krvjo.

Ali bodo kmalu zvedeli za beg, če sploh bodo. Bog ve! Imeli so velik nered, pa nas najbrž sploh ne bodo pogrešili. Le sled v visoki travi nas bo morebiti izdala. In zdaj, kam zdaj? Čisto zapuščenega sem se čutil. Prvo je seveda, da dobimo kje kaj jesti, potem bo že kako. Kaj bodo rekli drugi? Vsak čas morajo biti tu! Kako da jih še ni?

Tako in podobno sem ugibal. V travi se je oglasil muren, slavček je otožno prepeval, nad menoj so žarele zvezde, večne in neminljive na temnem nočnem prtu.

Odbila je dve!

Bil sem še vedno sam, na desni sta čemeli tisti dve hiši. Zdelo se mi je, da sem čutil topel dih ljudi, ki v njiju srečno spe... Dvignil sem se, dahnil rahlo v noč: - Torej jih ne bo! Nenadoma sem začutil neizmerno osamljenost kakor galeb, ki vesla z belimi perutmi prek zelenih morskih valov.

- Bog ve, kje so? Lahko se je vse ponesrečilo.

Bojazen me je prešinila, naprej moram, čeprav sam. Kar sem začel, moram tudi izpeljati. Mogoče pa nisem tako sam. Ali ni

zvezdnato nebo kakor božje oko, ki bdi nad slehernim ubogim bitjem?... Spustil sem se po bregu navzdol, prišel na cesto, na drugi strani je bila reka. Prišel sem do brega in zrl v peneče vrtince, v odsevu zvezd sem prisluhnil valovom hladne Sore. - Pregloboko bo! Najti moram kak most, saj mora biti kje v bližini.

Šel sem ob bregu naprej in prišel do neke hiše, pred katero je gorela luč. Menil sem, da mora biti gotovo kak prehod čez vodo, pa ni bilo nič. Kako rad bi stopil v hišo in poprosil za košček kruha, a sem se bal. Čemu je tega treba?

Živeli bi lahko v slogi, pod planinami pasli svoje črede in veselo bi nas bilo sinje nebo. Združili bi se, napeli svoje sproščene sile, da bi narastle v orkan, ki bi zapenil morske valove na Jadranu.

Lahko bi bilo tako, če ne bi bilo zavisti na svetu. Pa je videl sosed, da ima oni več, da se mu klasje lepše blesti v soncu in se mu je vzbudila zavist. Kajn je ubil Abela! Lahko bi se prav iz te hiše dvignil Kajn in udaril po onemoglem bratu.

- Ne, tu ne, tu je preblizu gradu!

Šel sem dalje po valujoči travi, nad menoj so se utrinjale zvezde. Živela svoboda! Že sem hotel čez most prek kipeče Sore. Pa je na njem stal stražar, vojak v sivi uniformi, rdeči brat. Plazil sem se neslišno, kakor čarobni prt me je varovala noč. - Planil bom tja in zagrabil za puško. Spomnil sem se v hipu, da sem pre slab, da bi omagal že pri naskoku. Res da je brat, vendar bi me z božanskim veseljem pobil na tla in strl.

Revolucija je pokvarila ljudi, da so postali hudiči.

Pomaknil sem se nazaj in nekje za mostom zabredel v vodo. Ko sem jo prebredel, sem začutil neprijeten hlad. Na travnike je že legla rosa in mi močila obleko. Pred menoj so ležali škofovski hribi, pozdravljalo me je stoletno drevje, pomlajeno v majskih nočeh.

Ob robu pobočja so ždele bajte tiho kakor začarane sence. Prikradel sem se do lesene hišice in potrkal na okno. Nič odziva. Še enkrat.

- Kdo je? je vprašal dekliški glas. Sledila je tišina, nato šepet.

- Četnik iz Slovenske narodne vojske.

- Človek, ali si duh, ki je vstal iz groba?

- Ne, dekle, ušel sem in preplezal debele grajske zidove. Angleži so nas poslali nazaj.

- Beži, po dolinah je vse v zasedah!... Čutil sem, da kar trepeta od strahu.

- Prosil bi za košček kruha, lačen sem.

Res mi ga je dala, takoj sem vedel, da ni za rdeče, čeprav ji nisem niti videl v obraz. Pripovedoval sem ji o trpljenju in mukah naših fantov. Podala mi je roko, na katero so kanile njene solze. Pa si le nismo tako tuji v teh hribih!

Zavil sem na kolovoz in z užitkom zagriznil v kruh. Kar čutil sem, da ob vsakem grizljaju postajam močnejši. sproščeno sem stopal po rosi. Nenadoma sem se zdrznil. Senca je skočila čez pot, nekaj črnega je obstalo ob robu... Je mogoče žival? Ta bi zbežala. Človek je, gotovo človek. Partizani bi streljali ali me vsaj ustavili. Kaj če so naši?- Stane, sem narahlo zaklical.

- Ti si, no, vidite, da je vse dobro, hvala Bogu! Mislili smo, da so te že ujeli.

- Jaz pa za vas; kje ste hodili?

Kepic je pripovedoval, kako so skakali čez zid, jablane niso našli, pač pa neke črepinje in Stane se je celo porezal. Seveda je kljub temu lezel naprej. Z nadčloveško voljo smo se zagnali v breg in hodili vso noč. Počivali smo le malo. Ko se je naredil dan, smo prišli do nekih kmetij. Na majhni jasi smo se ustavili in jedli borovnice.

- Kaj če bi šli v hišo?

- Seveda, jesti moramo, lahko dobimo kruh in mleko!

- Samo, samo...! je zeval Stane.

- Kaj boš povedal?

- V hiši lahko naletimo na partizane.

- Potem bodi pa ti zunaj, ko bomo mi jedli!

Stane je bil tiho.

Trije so počakali zunaj, dva sva šla v hišo. Bila je sama gospodinja z otroki, gospodar je že davno umrl. Postregla nam je z mlekom in kruhom, tudi vprašala ni ničesar, le otroci so nas plašno gledali. Zvedeli smo, da je šel prejšnji dan skozi vasico nek partizan z brzostrelko.

Od sosednje hiše je bil nekdo pri domobrancih, sedaj je seveda za grajskimi zidovi. Mož pa nam dolgo časa ni zaupal; sumil je, da smo partizani. Pozneje so ga oblike solze. Niso mogli verjeti, ko smo pripovedovali o žalostni usodi naše vojske. S solzami v očeh so nas rotili, naj se bojujemo dalje, da tako ne sme in ne

more ostati.- Pred nekaj dnevi so nam pokradli skoraj vso živino, je povedal kmet.

- In seno in preiskave so bile, je jokala kmetica.

- Smrt Titu! so čebljali mlajši.

- Če nas boste katerikrat potrebovali, so vam vrata na stežaj odprta.

- Na svidenje, srečno!

Dali so nam nekaj hlebov kruha in masla, s katerim seveda ni-smo varčevali.

Da, to je svoboda, bratje!

Prečkali smo dolino in rečico ter začeli lesti v hrib. Po poti je hodil samotni človek, a nas ni opazil. Na vrhu hriba so bile neke kmetije, zato smo obtičali sredi pobočja. Prebili smo dan v svobodni, v zelenem gozdu, ki se je prebujal v bujni pomladi. Kakor sanje se nam je zazdelo vse trpljenje v gradu in vse prestano. Ugibali smo, kaj bi storili. Kepic je trdil, da gre na Koroško.

- Čez nekaj dni moram tam nekje za Grintovcem prečkati mejo! je zatrjeval na vse pretege.

- Preslabe skušnje imam s Koroško, je trdil Stane, - Angleži nas bodo spet izdali.

Jaz sem tiščal v Lož. Berlot je namreč naročil, da se v Ložu dobimo, če se bomo rešili. Povelje je torej odločujoče. Tamkaj je bilo zborna mesto za naš razbiti odred. Bojevali se bomo naprej. Prostrani gozdovi pod Snežnikom bodo naš novi dom. V temnih nočeh bomo uničevali vse, kar je rdeče, vsi vragi bodo čutili bes našega maščevanja. Za nas ne bo nikoli konca vojne, v senci več-nih gozdov bomo zaspali za vselej.

-Dobro, gremo pa mi trije na Koroško, da dobimo zvezo z našo vlado in štabom, kolikor ga je še sploh ostalo v Avstriji, je dejal Kepic. - Gôri pripravim mogoče nekaj sto prostovoljcev, orožje, - je govoril naprej, - seveda, če bo šlo vse po sreči.

- Zveza bo torej pri tistem našem človeku!

S tem so soglašali vsi. Skušali bomo to tudi uresničiti. Če bo Draža ostal v domovini in je nikoli ne bo zapustil, naj bomo vsaj mi njegovi vojaki kakor nekdanj.

Še pred mrakom smo vstopili v neko hišo. Že v veži smo srečali kmetico, ki je kar ostrmela. - Ali ste beli? nas je strahoma vprašala.

- Da!

- Bežite, fantje, moja dva sinova partizana sta doma, a sedaj sta nekje v hlevu. Moj Bog, če prideta ven!

Obrnili smo se.

- Prinesla vam bom kruha, spodaj v gozdu me počakajte! je še dahnila za nami.

- Tristo vragov, je rohnel Stane, ko smo se valili proti gozdu.

Pri prvih obronkih smo se ustavili.

- Bomo počakali?

- Čakali, a previdno!

Čez nekaj minut je prišla kmetica s polnim jerbasom. Kruh, jabolka, maslo!

- Otroci, smilite se mi, kakor zveri vas preganjajo. Rekla sem že našima dvema, a sta kar planila vame, pa sta moja otroka... To-liko, da je niso oblile solze. Še nam je bilo nerodno ob tem velikem sočutju. Če ga nima noben drug, ga ima slovenska mati. Slovenska mati je še kakor nekdaj, drugo pa je vse izpridila revolucija.

90-letna piščeva mati (Kranj)

Potem smo se ločili: Kopic, Peter in oni tretji na koroško stran, midva s Stanetom na jug.